

alimara

Revista de Treball Social
Època 5 / número 54 / Juny 2010

Consell de
Mallorca

Núm 54

Època 5. Juny 2010

Edita: Institut d'Afers Socials
Consell de Mallorca

Coordinació i redacció:
Servei de planificació i documentació.
General Riera, 67
07010 Palma

Els articles d'aquesta revista expressen únicament l'opinió
dels seus autors.

ASPAS, experiència i trajectòria en la discapacitat auditiva

Associació de Pares de Persones
amb discapacitat auditiva,
ASPAS

L'ASPAS, Associació de pares de persones amb discapacitat auditiva, entitat sense ànim de lucre i declarada d'utilitat pública, va ser creada l'any 1977 per un grup de pares i mares amb la intenció de canviar i millorar l'atenció educativa, social i laboral de les persones amb discapacitat auditiva i les seves famílies en entorns ordinaris.

Actualment, l'entitat està formada per un equip de professionals (logopedes, mestres d'audició i llenguatge, pedagogs, psicopedagogs i psicòlegs) i els serveis que presta són els següents:

- Unitat Sociosanitària i Educativa
 - Servei de Logopèdia en centres de l'ASPAS (Palma, Inca i Manacor)
 - Servei de Logopèdia en centres educatius
 - Servei de Formació i Suport a l'Aprenentatge
 - Servei d'Atenció a Famílies

- Unitat Sociolaboral
 - Servei d'Orientació i Inserció Sociolaboral
 - Servei d'Atenció Social
 - Servei d'Atenció Psicològica

Des de l'entitat atenem infants, joves i persones adultes sordes i les seves famílies, adequant totes les intervencions que es presten des dels nostres serveis a les necessitats i demandes de cada persona amb un pla de treball individualitzat.

Per la nostra experiència i trajectòria, afirmam que l'heterogeneïtat del col·lectiu de les persones amb discapacitat auditiva és la característica més important i, per això, la necessitat d'adequar-nos a aquesta individualitat.

No presenten les mateixes necessitats de suport un jove diagnosticat primerencament, portador de pròtesis auditives, que ha rebut un servei de rehabilitació logopèdica i ha comptat amb la implicació familiar, que adults que arriben a l'associació amb sordeses profundes i amb un inadequat tractament audioprotèsic i logopèdic, i que, a més, no s'han beneficiat de la integració educativa.

Pel que lluitam des de l'entitat, és per la defensa dels drets de les persones amb discapacitat auditiva, respectant i atenent aquesta heterogeneïtat perquè tots els suports sumen per tal d'aconseguir la seva integració social, educativa i laboral.

L'heterogeneïtat com a tret

El tret més important de les persones amb discapacitat auditiva, ja ho hem dit, és l'heterogeneïtat. No hi ha cap persona sorda igual a una altra i això dependrà de dos tipus de factors. Uns factors externs, sobre els que podem incidir i actuar, i uns factors interns que són propis de la persona.

El tipus de pèrdua auditiva és un dels factors interns més importants. La pèrdua auditiva es pot classificar depenent de diferents paràmetres: segons el grau (lleugera, mitjana, profunda i severa); segons la localització de la lesió (oïda externa, mitjana o interna) i segons el moment d'aparició (prelocutiva, abans de l'adquisició del llenguatge; perilocutiva, durant l'adquisició del llenguatge; i postlocutiva, una vegada ja s'ha adquirit el llenguatge).

No és el mateix una sordesa que apareix en una persona adulta que ja té un llenguatge estructurat, amb riquesa de vocabulari i amb capacitat de pensament abstracte, a una sordesa que apareix en el moment del naixement, on encara no hi ha llenguatge i en una etapa en la que l'estimulació a partir de l'audició és fonamental per a aprenentatges posteriors.

També, com a factors interns, assenyalarem els propis que defineixen l'heterogeneïtat dels éssers humans com són, introversió / extroversió, seguretat / inseguretat, etc.

Com a factors externs que expliquen l'heterogeneïtat de les persones amb discapacitat auditiva hi trobam:

- Moment del diagnòstic, quan es diagnostica la pèrdua auditiva. En un passat molt recent, els pares s'adonaven que "passava alguna cosa" al seu fill perquè als 3 o 4 anys encara no parlava, o parlava molt poc. Actualment, i gràcies al Programa d'Atenció al Dèficit Auditiu en la Infància (PADAI, Decret 48/2003, de 9 de maig), tots els nins que neixen en hospitals i clíniques públiques i privades de la nostra comunitat autònoma, passen una sèrie de proves per diagnosticar una possible pèrdua auditiva amb la finalitat d'identificar casos i accelerar el procés rehabilitador en aquells infants que ho necessitin.

L'objectiu de la detecció primerenca de la discapacitat auditiva mitjançant diferents fases de cribratge, és iniciar la intervenció al més aviat possible.

Aquest Programa d'Atenció al Dèficit Auditiu en la Infància ho podem resumir en:

- Detecció abans del primer mes de vida
- Diagnòstic als tres mesos
- Inici de la intervenció als sis mesos.

Diferents estudis i investigacions demostren que com més aviat s'inicia la intervenció, millors resultats s'aconsegueixen. Un infant que ja té un diagnòstic als sis mesos en relació a la seva pèrdua auditiva, pot treure un millor aprofitament dels tractaments rehabilitadors com a conseqüència de la plasticitat neuronal dels primers anys de vida.

- Pròtesis auditives: edat d'inici en l'ús, adaptació i seguiment.

Els avenços tecnològics també han produït una millora en el tractament rehabilitador de les persones sordes. En aquest sentit, trobam els audiòfons i els implants coclears. L'objectiu de la protetització és la de maximitzar l'entrada de so millorant la funció auditiva i possibilitar l'aprenentatge de la llengua oral.

Assenyalar la importància en aquest punt que té el manteniment de les pròtesis auditives amb un adequat seguiment en el temps dels metges ORL i audioprotesistes i per assegurar el màxim rendiment de les pròtesis.

Un altre aspecte a ressaltar és l'estreta col·laboració que hi ha d'haver entre tots els professionals que hi intervenen: la coordinació audioprotesista-logopeda i la coordinació entre centre implantador-logopeda. El/la logopeda ha de tenir informació actualitzada sobre el rendiment de les pròtesis auditives amb la finalitat d'ajustar el tractament logopèdic i, de la mateixa manera, els programadors dels implants coclears, el metges ORL i els audioprotesistes, informació sobre les prestacions tecnològiques de les pròtesis auditives.

- Intervenció rehabilitadora i educativa.

Al diagnòstic i a la protetització hi ha d'anar lligat un procés rehabilitador logopèdic per ajudar les persones amb discapacitat auditiva a desenvolupar un sistema de comunicació, així com un pensament abstracte. Accedir a l'aprenentatge de la llengua oral, com a forma natural de comunicació, a la lectura i a l'escriptura.

A més d'aquest treball logopèdic, també assenyalarem com a tret que explica l'heterogeneïtat de les persones sordes, els canvis produïts a nivell educatiu.

Actualment, el món educatiu ha canviat positivament. La integració educativa és una realitat en els centres escolars, on hi ha una gran presència de nins i joves amb discapacitat auditiva integrats en el "món oient" i que compten amb suports educatius.

- El paper de la família.

La família és l'agent més important per a un adequat desenvolupament de la persona.

L'atenció i l'assessorament rebut en el moment que se'ls ha diagnosticat un fill amb pèrdua auditiva i la presa de decisions

posterior determinaran en gran mesura el desenvolupament del seu fill: decisions sobre el tipus d'escolarització, la modalitat comunicativa escollida (llengua oral o sistemes alternatius de comunicació), la llengua dominant en el procés rehabilitador (castellà o català), etc.

Altres factors familiars, com poden ser el nivell cultural i la situació socioeconòmica, també són elements diferenciadors.

Implicacions de la discapacitat auditiva

Cal assenyalar que la discapacitat auditiva pot tenir repercussions en el desenvolupament lingüístic, cognitiu, efectiu i social, però sempre tenint com a premissa l'heterogeneïtat del col·lectiu. No podem generalitzar: cada persona amb discapacitat auditiva és diferent, tindrà unes necessitats individuals que requeriran un tipus o altre de suport.

Atenent aquesta individualitat, els diferents estudis realitzats demostren que la discapacitat auditiva pot repercutir en:

1.- Funcions sensorials i motores: bàsicament en la funció d'alerta, la localització dels esdeveniments, l'estructuració espaciotemporal, el desenvolupament de la rapidesa, la connexió amb l'entorn i l'atenció dividida.

2.- Cognició: lentitud en el desenvolupament cognitiu, accés retardat a les operacions lògiques més complexes, menors habilitats en el pensament abstracte, menor eficàcia de la memòria verbal, major orientació vers l'acció i menor orientació vers la reflexió.

3.- Competència social: com a conseqüència de disposar, en molts casos, d'un pobre sistema de comunicació, es deriva un baix nivell d'autonomia social i de relació, d'assertivitat i negociació de conflictes (el llenguatge té un paper molt important en la interiorització de normes, en el control de la pròpia conducta i en la planificació de les accions).

Algunes dades

- A les Illes Balears, i segons les dades del Centre Base, el 2009 hi havia un total de 4.804 persones diagnosticades amb una discapacitat auditiva i que tenien certificat de minusvalidesa igual o superior al 33%.
- Actualment, hi ha moltes més persones amb discapacitat auditiva que les que es reflecteixen en aquestes dades oficials i que, per diferents motius, no disposen del certificat de minusvalidesa. Per exemple, en les edats primerenques, el diagnòstic definitiu queda temporalment aplaçat esperant l'evolució de la pèrdua. També ens trobem amb famílies que, encara que ja disposen de diagnòstic, no tramiten el certificat fins que l'impacte emocional inicial deixa pas a un procés d'acceptació de la discapacitat del fill.

- El 90% de les persones sordes comuniquen en llengua oral i utilitzen pròtesis auditives, dada que es correlaciona amb altres països europeus.
- El 95% dels nins sords neixen en famílies oients.
- La informació auditiva suposa el 80% de tota la informació que es rep diàriament.
- La discapacitat auditiva, a diferència d'altres discapacitats, és una dificultat oculta, i per tant, parlarem de barreres a la comunicació.

Barreres comunicatives

Les barreres comunicatives fan referència als obstacles per accedir a la informació, no són tangibles, no es veuen, no són perceptibles. Una rampa permetrà que una persona amb mobilitat reduïda accedeixi a un edifici, però què garantirà que una persona amb discapacitat auditiva accedeixi a la informació, al coneixement, a la cultura?

Les barreres comunicatives provoquen aïllament, limiten l'aprenentatge, l'accés a la cultura i l'autonomia. Si el 80% de tot el que ocorre al nostre entorn diàriament ens arriba a nivell auditiu, hem de procurar dotar l'entorn dels recursos tècnics i humans perquè arribi la màxima informació i coneixement a la persona sorda. I, a més de la dotació de tots els recursos necessaris, cal una gran sensibilització i informació del que representa la discapacitat auditiva en l'entorn oient.

És possible comunicar-me amb una persona sorda? M'entendrà? I ara, com li explico això? Aquestes preguntes són freqüents en les persones que desconeixen la discapacitat i que, en moltes ocasions, són les que garantiran la plena integració de les persones amb discapacitat auditiva.

Com fer l'entorn accessible?

L'accessibilitat fa referència a què qualsevol producte o servei pugui ser utilitzat per a qualsevol persona de forma autònoma, amb independència de la seva condició física, psíquica o sensorial.

Per entendre amb quines situacions de la vida diària es troba una persona amb discapacitat auditiva formulam les següents preguntes:

1. A una gran sala d'espera d'un hospital, com rep la informació que es transmet per megafonia?
2. Com pot demanar ajuda en cas de quedar-se tancada en l'ascensor?
3. Com pot demanar informació si a la sortida d'un pàrquing la barrera no funciona en sortir?

4. Quin és el criteri amb el que un jove sord tria una pel·lícula de cinema?
5. Com un alumne amb discapacitat auditiva pren notes, a la vegada que ha d'escoltar i mirar el mestre?
6. Com pot entendre una guia en una visita al museu?
7. Com pot seguir un ponent durant una jornada formativa?
8. Com reconeix si està sonant una alarma o un timbre?

Catàleg de recursos i ajudes tècniques

1. Ajudes Tècniques:

Pròtesis auditives (audiòfons i implants coclears). Sistemes que milloren el senyal auditiu als usuaris de pròtesis auditives:

- o Bucles magnètics.
- o Equips de Freqüència Modulada (FM).
- o Amplificadors de so.

2. Ajudes Visuals:

- o Alarmes d'emergència visual i lluminosa.
- o Plafons Informatius Visuals.
- o Telèfons de text, fax, sistemes de videoconferència.
- o Subtitulació en directe d'actes.
- o Subtitulació en cinemes, televisió, i DVD.
- o Internet.
- o Sistemes de reconeixement de veu.

3. Mitjans humans:

- o Transcriptor/a i/o estenotipista.
- o Tècnic de suport a la comunicació oral.
- o Intèrpret de llengua de signes.

Pautes per comunicar-se amb una persona sorda

Per fer accessible aquest entorn s'han descrit les ajudes tècniques disponibles, però el més important és que cadascun de nosaltres pensi que, en moltes ocasions, som nosaltres mateixos els qui provocam aquestes barreres.

La comunicació és una característica natural de les persones; sempre ens comunicam. I amb les persones sordes, caldrà tenir present una sèrie de pautes per aconseguir que això sigui possible.

Abans de la conversació

- o No parlis si la persona sorda no t'està mirant.
- o Crida la seva atenció amb un lleuger copet o una discreta senya abans de parlar.

- o Parla cara a cara, amb llum suficient per facilitar la labiolectura.
- o Situa't a la seva alçada (amb un nin, amb més motiu)

Durant la conversa

- o Quan parlis, no duguis res a la boca ni als llavis. Evita posar-te les mans a la boca.
- o Vocalitza bé, però sense exagerar i sense cridar.
- o Parla amb naturalitat, ni massa aviat ni massa poc a poc.
- o Si no t'entén, repeteix el missatge construint una frase més senzilla.
- o Ajuda a la comunicació, bé amb gestos naturals, bé amb alguna paraula escrita.
- o En conversacions en grup, cal respectar els torns de paraula i indicar prèviament qui intervindrà.

ASPAS Palma
c. de Ramon Nadal, núm. 4
07010 PALMA
Tel. 971 45 81 50
www.aspasmallorca.com

ASPAS Inca
Avda. Jaume I, núm. 57, baixos 1a
07300 INCA

ASPAS Manacor
c. de Pius XII, núm. 21, 2n-B
07500 MANACOR